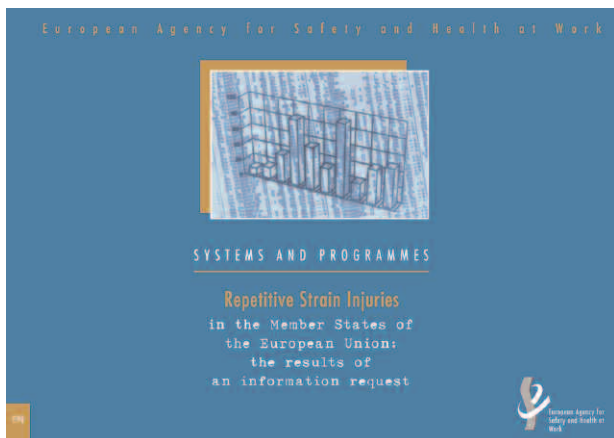

Urazy wynikające z chronicznego przeciężenia organizmu (RSI), w państwach Unii Europejskiej

Streszczenie raportu Agencji

RSI (*Repetitive Strain Injuries*) lub urazy wynikające z chronicznego przeciężenia organizmu to powszechnie używany, choć nie wszędzie przyjęty, termin obejmujący wiele chorób układu mięśniowo-szkieletowego, związanych z pracą. Choroby te dotyczą zarówno kończyn górnych jak i dolnych, szczególnie nadgarstków, łokci i kolan, a także pleców i szyi. Mogą być wywołane przez niewłaściwą pozycję ciała, nienaturalne ruchy lub często powtarzające się czynności oraz pracę w wymuszonym tempie (zobacz raport Agencji pt. *Choroby układu mięśniowo-szkieletowego szyi i kończyn górnych, związane z pracą*).

Niniejsza publikacja z serii *Fakty (Facts)* zawiera wnioski z nowego raportu Europejskiej Agencji pt. *Urazy wynikające z chronicznego przeciężenia organizmu (RSI) w państwach Unii Europejskiej (Repetitive Strain Injuries in the Member States of the EU)* i opiera się na wynikach ankiety przeprowadzonej w 1999 r. Badanie zostało wykonane na zlecenie Duńskiego Ministerstwa Spraw Socjalnych i Zatrudnienia. Jego celem było pozyskanie informacji, jak w różnych państwach europejskich definiuje się i mierzy problem RSI oraz jaką politykę i jakie działania prowadzą poszczególne państwa w zakresie rozwiązania tego problemu.

RSI – Perspektywa europejska

- W państwach Unii Europejskiej nie ma jednej powszechnie przyjętej definicji urazów wynikających z chronicznego przeciężenia organizmu, chociaż wszystkie państwa posługują się pewną terminologią, która przynajmniej pośrednio odnosi się do tego zagadnienia, jak np. choroby kończyn górnych.
- Istnieje duża rozbieżność między państwami członkowskimi pod względem metod gromadzenia danych oraz wykorzystania zebranych danych opisujących powszechność występowania chorób RSI. Bez względu jednak na rodzaj danych istnieje dowody, że choroby te stanowią znaczące zagrożenie dla zdrowia pracowników.
- Występowanie tych chorób wiąże się z rodzajem wykonywanej pracy. Kobiety są w większym stopniu narażone ze względu na rodzaj wykonywanych przez nie prac.
- Państwa członkowskie podejmują różne inicjatywy zmierzające do ograniczenia występowania chorób RSI.

Polityka rządowa w zakresie walki z RSI

Kilka państw członkowskich Unii Europejskiej sformułowało specyficzną politykę i programy zmierzające do zapobiegania urazom wynikającym z chronicznego przeciężenia organizmu. Inicjatywy te przyjmują różne formy. Są to m.in.:

- działania prewencyjne skierowane do specyficznych sektorów gospodarki
- poprawa systemów sprawozdawczości
- finansowanie badań lub specyficznych studiów naukowych

- wydawanie materiałów informacyjnych, wytycznych, itd.
- protokoły monitorowania zdrowia
- ustalanie planów działań i celów zmierzających do ograniczenia przypadków występowania chorób RSI.

W pozostałych państwach członkowskich Unii Europejskiej zapobieganie RSI jest raczej częścią ogólnego podejścia do zapobiegania chorobom zawodowym i wdrażania ustawodawstwa europejskiego. Można uznać, że RSI należy do grupy chorób układu mięśniowo-szkieletowego, do których zalicza się m.in. urazy kręgosłupa wynikłe z pracy ręcznej. Wyjaśnia to, dlaczego niektóre przykłady przedstawione przez państwa Unii Europejskiej odnoszą się do pracy ręcznej.

- **Austria:** W 1999 r. podjęto badania celem uzasadnienia włączenia urazów kręgosłupa związanych z pracą oraz chorób pochewki ścięgna do oficjalnej listy chorób zawodowych.
- **Belgia:** Utworzono oficjalną grupę roboczą, której celem jest badanie problemu RSI. Rozważa się wprowadzenie polityki informacyjnej dla pracodawców i pracowników.
- **Dania:** Walka z RSI jest częścią działań podejmowanych przez Ministerstwo na rzecz stworzenia czystego środowiska pracy w 2005 r. Stosując się do decyzji Parlamentu, partnerzy społeczni opracowali plan działań zmierzających do ograniczenia występowania chorób RSI o 50%.
- **Francja:** W różnych regionach eksperymentowano ze zmianą procedur tworzenia raportów. W niektórych regionach liczba raportów odnotowujących przypadki RSI zwiększyła się dziesięciokrotnie, a jakość otrzymywanych informacji znacząco się poprawiła.
- **Grecja:** Podejmowane działania koncentrują się na przeniesieniu zawartych w dyrektywach WE przepisów bezpieczeństwa i zdrowia, związanych z zapobieganiem chorobom układu mięśniowo-szkieletowego i dotyczących monitorów ekranowych oraz ręcznego dźwigania ciężarów.
- **Hiszpania:** Na szczeblu krajowym nakreślono plan polityki, który uwzględni ustawodawstwo, publikację podręczników technicznych i protokołów badania zdrowia. Niektóre Autonomiczne Wspólnoty uruchomiły badania, których celem jest polepszenie organizacji pracy w wybranych sektorach i w rezultacie zmniejszenie liczby przypadków RSI (np. sektor bananowy na Wyspach Kanaryjskich).
- **Holandia:** Ustalono czteroletni program, którego celem jest zmniejszenie liczby zgłaszanych przypadków RSI wśród pracowników pracujących z monitorami ekranowymi o 10% (lub 100 000 przypadków).
- **Irlandia:** Stworzono specjalne plany zajęcia się kwestią RSI w przyszłym programie roboczym.
- **Luksemburg:** Plany na rok 2000 zawierają dwa projekty dotyczące sektora finansowego i budowlanego.
- **Niemcy:** Programy walki z chorobami układu mięśniowo-szkieletowego koncentrują się na działaniach na rzecz przeniesienia i przystosowania przepisów prawnych Unii Europejskiej do prawa krajowego.
- **Szwecja:** Choroby mięśniowo-szkieletowe związane z pracą są jednym z pięciu priorytetowych obszarów w aktualnie realizowanym trzyletnim planie Krajowej Rady Bezpieczeństwa i Zdrowia Zawodowego. Nową inicjatywą jest promowanie ergonomii w celu zapobiegania chorobom układu mięśniowo-szkieletowego. Natomiast w zweryfikowanych ostatnio wytycznych dotyczących monitorów ekranowych podkreślono kwestię eliminowania monotonnej, powtarzalnej pracy przy klawiaturze i myszce.
- **Wielka Brytania:** Kwestia została uznana za poważny problem i podejmowane są odpowiednie działania w ramach programu roboczego i istniejącego prawa.

Ustalanie celu, zmierzającego do ograniczenia przypadków RSI

Chociaż nie jest to jeszcze podejście powszechne, w niektórych państwach członkowskich ustanowiono cele ilościowe, zmierzające do ograniczenia przypadków występowania RSI. W Danii we współpracy z partnerami społecznymi utworzono plan działań, którego celem jest ograniczenie pracy polegającej na powtarzaniu tych samych czynności. Szwecja ustaliła specyficzny cel, zmierzający do ograniczenia o 25% odsetka kobiet, które codziennie podnoszą ciężary 15 kg. Holandia chciałaby w ciągu czterech lat o 10% zmniejszyć liczbę przypadków RSI, związanych z pracą z monitorami ekranowymi.

Kampanie informacyjne na rzecz ograniczenia liczby przypadków RSI

Wyniki badania ujawniły wiele przykładów kampanii informacyjnych, zmierzających do ograniczenia liczby przypadków RSI. Niektóre inicjatywy są podejmowane przez rząd we współpracy z partnerami społecznymi, np. ze związkami zawodowymi i organizacjami zrzeszającymi pracodawców. Kampanie są regularnie organizowane także przez inne organizacje, np. przez same związki zawodowe. W ramach kampanii mogą być publikowane i rozpowszechniane materiały informacyjne; prowadzone seminaria; wysyłani inspektorzy, których celem jest szerokie uświadamianie istnienia problemu. Wybierany jest tydzień, w którym będą prowadzone działania. Kampania może być skierowana do wybranych sektorów lub dotyczyć specyficznych chorób/zagrożeń, jak np. schorzenia kręgosłupa/praca ręczna. Poniżej przedstawiono kilka przykładów.

- **Belgia:** Krajowy Komitet Działań na rzecz Bezpieczeństwa i Higieny w Przemśle Budowlanym zamierza uruchomić kampanię informacyjną dotyczącą RSI, skierowaną do pracowników budowlanych.
- **Dania:** Partnerzy społeczni opublikowali wskazówki dotyczące problemu RSI, skierowane do wybranych sektorów. Duńskie Ministerstwo Środowiska Pracy wysłało także materiały informacyjne do tych samych sektorów, co połączono z podjętymi własnymi inicjatywami zmierzającymi do ograniczenia liczby przypadków RSI. Zorganizowano spotkania informacyjne zarówno na szczeblu centralnym, dla profesjonalistów środowiska pracy oraz na szczeblu lokalnym, dla pracowników w gałęziach przemysłu dotkniętych problemem RSI.
- **Hiszpania:** Wyprodukowano ulotki informacyjne na wybrane tematy, jak np. dźwiganie ciężarów, pozycje ciała podczas pracy, zespół cieśni kanału nadgarstka oraz monitory ekranowe.
- **Holandia:** W 1999 r. uruchomiono rządową kampanię informacyjną skierowaną do pracowników zatrudnionych przy monitorach ekranowych i ich pracodawców. Wśród wszystkich firm zatrudniających ponad 20 pracowników rozprowadzono płytę CD-ROM oraz ulotkę informacyjną, wyjaśniającą efektywne metody zapobiegania RSI.
- **Luksemburg:** W 1999 r. zorganizowano krajowy dzień rozwijania świadomości RSI.
- **Portugalia:** Uruchomiono kampanie na rzecz uświadamiania znaczenia RSI, skierowane do pracowników i pracodawców.

Inicjatywy na rzecz współpracy i dobrowolne porozumienia związane z walką z RSI

Istnieje wiele przejawów współpracy lub dobrowolnych porozumień z partnerami społecznymi, realizowanych zazwyczaj na szczeblu jednego sektora gospodarki.

- **Belgia:** Toczą się negocjacje w przemyśle budowlanym. Mogą one doprowadzić do porozumienia na rzecz ograniczenia obciążenia pracowników przy pracy.
- **Holandia:** Partnerzy społeczni z branż dużego ryzyka zostaną zaproszeni do dyskusji nad przyjęciem dobrowolnego porozumienia na rzecz walki z RSI. Duńska Rada Naukowa na rzecz Zdrowia została poproszona o wypracowanie konsensu naukowego odnośnie do specyficznych czynników RSI związanych z pracą.
- **Hiszpania:** Na szczeblu krajowym podjęto próby współpracy między Inspektoratem Pracy a związkami zawodowymi w ramach kilku kampanii na rzecz walki z RSI, skierowanych do wybranych sektorów gospodarki (przemysł odzieżowy i kasjerzy w hipermarketach). Nie wynikły z tego jednak żadne konkretne działania. Niektóre Wspólnoty Autonomiczne zaplanowały uruchomienie kilku projektów skierowanych do wybranych sektorów.
- **Szwecja:** Przedstawiciele Krajowej Rady Bezpieczeństwa i Zdrowia Zawodowego przez wiele lat regularnie pracowali we wspólnych grupach z partnerami społecznymi, np. z przemysłu hotelarskiego/gastronomicznego oraz handlu hurtowego/detalicznego. Choroby układu mięśniowo-szkieletowego (wliczając RSI) są jedną z kwestii, którymi zajmowały się wymienione grupy.
- **Włochy:** Podpisano porozumienie odnośnie do personelu służby zdrowia (sektor publiczny) w ramach systemów zapobiegania w odniesieniu do dyrektywy ramowej (*Framework Directive*).

Dalsze informacje

Pełny tekst całego raportu w języku angielskim jest dostępny na witrynie WWW Agencji pod adresem:

<http://agency.osha.eu.int/publications/reports>.

Wydrukowaną wersję raportu *Repetitive Strain Injuries in the Member States of the EU*, 32pp, Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, 2000, ISBN 92-828-8804-5, można zamówić w Biurze Publikacji Komisji Europejskiej (EC Publications Office) EUR-OP w Luksemburgu (<http://eur-op.eu.int/>) lub u pośredników. Cena wynosi 7 euro (bez VAT).

Kampania informacyjna Unii Europejskiej na rzecz walki z chorobami mięśniowo-szkieletowymi

Jako temat Europejskiego Tygodnia Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, organizowanego w październiku 2000 r. w każdym z 15 państw członkowskich Unii Europejskiej, wybrano hasło „Odwróć się plecami do chorób układu mięśniowo-szkieletowego”. Agencja wydała publikację z serii *Fakty (Facts)* oraz inne materiały informacyjne, wspierające Tydzień. Bezpośredni link do informacji poświęconych Europejskiemu Tygodniowi to: <http://osha.eu.int/ew2000/>.